

Internet och hökfibblor

Föreningskonferensen 2003

Årets konferens ägde rum den 18–19 oktober under flammande höstlövsfärger i Växtekologens lokaler på Villavägen i Uppsala. Närmare fyrtio deltagare kunde under en och en halv dag umgås under trivsamma former och fick dessutom lära sig en hel del botaniskt nytt.

All världens museer på Internet

Den alldeles övervägande delen av jordens biodiversitet finns ju i tredje världen, medan så gott som allt insamlat material och data om dessa växter och djur finns lagrat på museer och andra institutioner i den rika delen av världen, och är därför svåråtkomligt för forskare och beslutsfattare i de länder där de är insamlade.

Bo Fernholm vid Naturhistoriska riksmuseet vill göra något åt denna ojämlikhet. Bo förstår den svenska delen av det världsomfattande nätverket GBIF (Global biodiversity information facility), som har det ambitiösa målet att göra den enorma mängd primärdata som finns insamlade om all världens flora och fauna tillgänglig för alla via Internet utan kostnad för användaren. Tanken är att all information som nu läggs in eller har lagts in i olika databaser världen över ska vara kopplade till en gemensam portal på Internet där användaren på ett enkelt sätt ska kunna hämta information om specifika arter eller specifika geografiska områden. Önskedrömmen är att alla befintliga museisamlingar som ännu inte datalagts inom en snar framtid även de ska knappas in i elektroniska databaser och på så sätt kunna bli tillgängliga via GBIF-portalerna. Det finns över en miljard kollektioner i all världens museer och över 18 000 tillkommer varje dag!

Det svenska GBIF-sekretariatet (www.gbif.se) började i våras sitt arbete med att inventera svenska samlingar av växter och djur samt att koordinera arbetet med katalogisering och digitalisering av data knutna till samlingarna.

Projektet är fortfarande i en uppbyggnadsfas. Man hoppas kunna lansera portalen någon gång under nästa år. Kanske kommer portalen ungefär att se ut som den Internetbaserade databas som redan finns för all världens närmare 30 000 fiskarter, FishBase (www.fishbase.org).

Hökfibblor

Det finns ungefär 1 500 arter hökfibblor *Hieracium* i Sverige. I genomsnitt bör alltså ungefär var fjärde kärlväxtart man stöter på vara en hökfibbla. Tanken svindlar!

Torbjörn Tyler vid avdelningen för växtekologi och systematik, Lunds universitet, berättade att kunskapen om alla dessa apomiktiska (sätter frö utan befruktning) småarter var relativt god för hundra år sedan men att intresset sedan dess har varit mycket svalt. Detta trots att många arter är sällsynta och ofta har specifika krav på sin växtplats, vilket skulle kunna göra dem till användbara indikatorarter för hotade naturtyper.

Torbjörn har tagit på sig den stora och lovvärda uppgiften att lyfta fram den gamla kunskapen samt komplettera och aktualisera den med ny metodik. I hans ambitiösa projektplan ingår att beskriva och presentera nycklar för alla arter, i första hand för de talrika skogs- och hagfibblorna (sektionerna *Hieracium* och *Vulgata*), att fastlägga nomenklaturen, att ta fram utbredningskartor och analysera dem med moderna biogeografiska metoder, samt att studera hökfibblornas evolution och släktskap. Flertalet av de sektioner som traditionellt använts för att dela in arterna har enligt Torbjörn förmodligen dålig överensstämmelse med arternas verkliga släktskap.

De flesta skogs- och hagfibblorarterna står att finna i norra Svealand och södra Norrland. Dalarna har exempelvis över hundra endemiska skogsfibblor.

Hieracium caesiomurorum brukar räknas till hagfibblorna men är mycket egenartad. Redan på håll kan den skiljas från alla andra arter genom de breda filtartade banden av ljusa stjärnhår i holkfjällens kanter.

Torbjörn presenterade ett tjugotal skogs- och hagfibblor med vackra bilder på skannade herbarieark. Det visade sig att en del hagfibblor egentligen mest liknar skogsfibblor. Det är enligt Torbjörn lättare och bättre att lära sig de vanligaste arterna i ens hemtrakt istället för att försöka placera in en viss planta i en viss sektion.

Användbara karaktärer när man bestämmer hökfibblor är 1) bladens form, men även deras färg och behåring, 2) holkfjällens form och behåring, 3) korgställningens uppbyggnad, och 4) färgen på märkena.

Efter denna introduktion vidtog praktiska övningar där vi tittade närmare på pressat material som Torbjörn och andra hade med sig. Det är verkligen betydande skillnader mellan olika arter!

Föreningsaktiviteter

Evastina Blomgren redogjorde för årets upplaga av de Vilda Blommornas Dag (se sid. 270 i förra häftet av SBT). Hon poängterade särskilt att planering och kontakter med exempelvis lokalpressen skulle underlättas betydligt om ett större ansvar i fortsättningen vilade på de lokala föreningarna.

Staffan Åström berättade att rapporterna om Årets växt, fältgentianan, fortsätter att strömma in, men många saknas ännu så han uppmanar alla att skicka in sina rapporter. Mora Aronsson är avtalad att skriva om resultatet i SBT till

våren. Nästa års växt föreslås bli skogsklocka *Campanula cervicaria*.

Margareta Edqvist meddelade att i stort sett samtliga lokalföreningar nu har tackat ja till en anslutning till SBF. Margareta berättade vidare att föreningen anordnar en Kretaresa nästa år (se annons här bredvid), att det troligen blir en daggåpeexcursion nästa år, att Botanikdagarna blir i Närke 7–11 juli 2004, samt att nästa års Föreningskonferens preliminärt är bestämd till den 23–24 oktober.

Artportalen

På söndagsförmiddagen förevisade Johan Nilsson från Naturvårdsverket de senaste nyheterna i den Internetbaserade Artportalen för kärlväxter. Bland de förbättrade funktionerna kan nämnas en artatlas med många funktioner, möjlighet att söka efter till exempel rödlistade arter inom en viss omkrets och mycket mer. Adressen blir artportalen.se och Johan berättade att svamparna nu står på tur att få sin egen portal.

Förhandlingar är på gång om att föra över huvudmannskapet av Artportalen till ArtDatabanken.

En längre diskussion fördes där de olika funktionerna diskuterades och förslag till förbättringar framfördes. Det diskuterades även huruvida socknar lämpligen borde ligga med i systemet, inte bara församlingar.

Förslag på förbättringar i själva upplägget och funktionerna skickas lämpligen till Margareta Edqvist (margareta.edqvist@telia.com), medan tekniska problem och felaktigheter i programmet skickas direkt till Johan Nilsson (johan.nilsson@naturvardsverket.se).

BENGT CARLSSON